

værdier i hverdagen **efterskolerne**

Efterskolernes bidrag til, at flest mulige unge gennemfører en ungdomsuddannelse

Efterskoleforeningen
Vartov, Farvergade 27 H, 2.
1463 København K

Tlf. 33 12 86 80
Fax 33 93 80 94

info@efterskoleforeningen.dk
www.efterskole.dk
www.efterskoleforeningen.dk

Dato
23. oktober 2008

Til Folketingets Uddannelsesudvalg

Capacent Epinion har undersøgt, 578.874 unges forløb efter afgang fra 9. og 10. klasse i folkeskolen og efterskolen i perioden 1997-2006. Capacent Epinion konkluderer

- at unge, der har gået på efterskole, generelt er bedre rustet til at modarbejde negativ social arv og
- at især efterskolernes 10. klasse tilbud bidrager til, at flere unge gennemfører en ungdomsuddannelse.

Efterskoleforeningen er optaget af, hvordan skoleformen også fortsat kan bidrage til, at flere gennemfører en ungdomsuddannelse og af at få videnskabeligt belyst, hvad det er ved efterskoletilbuddet, der bidrager til de gode resultater.

Efterskoleforeningen opfordrer Folketinget til at benytte rapporten som afsæt til initiativer, der kan befordre målsætningen om, at også udsatte unge/unge med en negativ social arv skal gennemføre en ungdomsuddannelse.

Særligt fokus må være på den store gruppe af unge, der efter 9. klasse hverken vælger at fortsætte i 10. klasse eller gå i gang med en ungdomsuddannelse. Efterskolens 10. klasse eller særlige tilbud fra 10. klasse centre eller den kommunale ungdomsskole kan være det attraktive tilbud, der skal til for at få disse unge videre i uddannelsessystemet. I forhold til efterskolen er det imidlertid også denne elevgruppe, der har sværest ved at få råd til et efterskoleophold.

Konkret foreslår Efterskoleforeningen følgende initiativer for at styrke indsatsen for at flest mulige unge gennemfører en ungdomsuddannelse:

1. Forbedring af elevstøtten til lavindkomstfamilier
  - a. Forbedringen skal sikre et økonomisk reelt frit valg for udsatte unge.
  - b. Forbedringen kan gennemføres i forbindelse med finanslovsforslaget for 2009.
2. Tilskudsmæssig ligestilling mellem undervisningspligtige og ikke-undervisningspligtige
  - a. Afskaffelse af den nuværende 17 % forskel kan ske ved ændring af finanslovsforslaget for 2009.
  - b. Eventuelt kan uforbrugte tillægstaksametermidler indgå i finansiering heraf.

3. Øremærkede kvalitetsudviklingsmidler til de efterskoler, der iværksætter særlige tiltag for truede unge.
  - a. Midler skal bl.a. kunne bruges til i forhold til udsatte unge at iværksætte ekstra individuelle vejledningstiltag (fx mentorvirksomhed, meritgivende brobygning), inddragelse af ekstern kompetence (fx psykologbistand), udvikling af nye læringsmiljøer (fx kønsspecifikke tiltag) og en sundhedspolitisk indsats.
  - b. Midler skal endvidere bruges på tiltag, der forebygger at udsatte unge er overrepræsenteret i den gruppe, der afbryder et efterskoleophold i utide.
  - c. Da projekterne retter sig mod truede unge, forestiller vi os, at der afsættes midler fra satspuljerne til disse tiltag.
  - d. Efterskoleforeningen har allerede iværksat forskningsprojekter, der skal belyse effekten af forskellige tiltag, men disse projekter skal evt. suppleres. Bl.a. kan det være relevant at få belyst, hvordan efterskolen som kostskoleform giver særlige individuelle vejledningsmuligheder.
  - e. Efterskolerne har fået satspuljemidler til ekstra tiltag i relation til flygtninge og indvandrere på efterskolerne. Der foreslås derfor ikke ekstra midler hertil, bortset fra at indsatsen kan fremmes yderligere ved at tillægstaksometeret forhøjes.

Efterskoleforeningen håber, at Folketingets Uddannelsesudvalg og Undervisningsministeriet vil være med til at afsætte de fornødne midler til at iværksætte disse tiltag.

På vegne af Efterskoleforeningen

Troels Borring
Formand

Sophus Bang Nielsen
sekretariatsleder

I bilaget nedenfor er nærmere redegjort for baggrunden for disse forslag.

Sammendrag af Capacent Epinions rapport findes i bladet Efterskolen nr. 4. Det kan også sammen med den samlede rapport og data-appendix findes på www.efterskoleforeningen.dk/socialarv

Hvordan knækker efterskolerne den negative sociale arv?

Vi har nu dokumentation for, at efterskolerne i sammenligning med andre skoleformer er bedre til at modvirke effekten af negativ social arv i relation til at gennemføre en ungdomsuddannelse.

Efterskoleforeningen agter at følge op på Capacent Epinions kvantitative undersøgelse med en kvalitativ undersøgelse finansieret af Efterskoleforeningen og forestået af University College Syd, foreløbig med titlen "At gøre en forskel - Efterskolens innovative kraft". Der tilknyttes en følgegruppe til dette projekt så vidt muligt med repræsentanter for bl.a. arbejdsmarkedets parter.

Vi tror, at mange unge i forbindelse med miljøskiftet til efterskolen ikke blot får mulighed for en ny start, men i tilgift møder et læringsmiljø, der giver dem selvtilid og lyst til at lære mere. Mødet med andre unge fra vidt forskellige miljøer, og mødet med lærere, der både forholder sig til og vejleder om faglige og personlige spørgsmål, ansporer til, at også unge fra uddannelsesfremmede miljøer følger kammeraternes eksempel og går i gang med en ungdomsuddannelse.

Vi tror også, at det er vigtigt for mange af de sårbare unge, at de møder et undervisningsmiljø, der er anderledes end tilbuddet i folkeskolen, men som alligevel mht. dansk, matematik, engelsk og vejledning står mål med folkeskolens tilbud. Kravet om obligatoriske prøver vanskeliggør etablering af sådanne anderledes undervisningstilbud i 9. klasse, og det bør overvejes, om de formelle krav ikke i højere grad begrænser end beskytter de elever, der har sværest ved at modtage undervisning.

Forslag 1: Et økonomisk reelt frit valg

For at være et skoletilbud til alle er det en forudsætning, at unge uanset forældres økonomiske formåen har mulighed for at vælge et efterskoletilbud. De seneste års udvikling i efterskolernes økonomi viser, at skolernes udgifter er steget markant mere end tilskud og elevstøtte, og at dette har medført en voldsom stigning i forældrebetaling.

Efterskoleforeningen har fået satspuljemidler til at yde stipendier til nedsættelse af egenbetalingen for integrations elever. Opmærksomheden om disse midler har været stor både blandt integrations elever og blandt vejledere på Ungdommens Uddannelsescentre, og det er foreningens vurdering, at stipendiemuligheden har været med til at øge efterskolernes andel af integrations unge. En affødt effekt af omtalen af stipendierne har været mange henvendelser til foreningens sekretariat om, hvorvidt der eksisterer tilsvarende stipendiemidler til mindrebemidlede etnisk danske familier.

Selv om der ikke kan sættes lighedstegn mellem negativ social arv og lav indkomst, er lav indkomst næsten altid en væsentlig indikator heraf. I forhold til den store elevgruppe er stipendiemuligheden næppe den mest farbare, og Efterskoleforeningen skal derfor i stedet foreslå, at elevstøtten justeres, så tilskuddet til nedsættelse af egenbetalingen bliver større for lavindkomstfamilier.

En lavindkomst familie (indtægt under 295.000 i år 2006), der vælger en efterskole med gennemsnitsbetaling (1680 kr. om ugen i 41 uger) får en egenbetaling på over 30.000 kr. for efterskoleopholdet. Selv hvis familien havde valgt den absolut billigste efterskole, ville prisen overstige 25.000 kr. Hertil kommer, at eleven under efterskoleopholdet ikke tjener penge, og derfor skal have ekstra til lomme penge, tøj og rejser. Til gengæld spares naturligvis også udgifter i hjemmet.

Siden Folketinget sidst ændrede ved reglerne for tildeling af elevstøtte for skoleåret 05/06 er gruppen af forældre med højst støtte (lavest indkomst - indkomster under 300.000 kr.) faldet fra 38,4 % til 34,5 %, og tilsvarende er gruppen med

værdier i hverdagen **efterskolerne**

lavest støtte (indkomster over 800.000 kr.) steget fra 4,3 % til 6,8 %. Årsagen til denne udvikling er primært utilstrækkelig regulering af skalaen.

Det er Efterskoleforeningens vurdering, at egenbetalingen for lavindkomstfamilier bør reduceres, så de højst kommer til at betale 25.000 kr. for et "gennemsnits"-efterskoleophold.

Sidst støtteskalaen blev lavet om, blev omlægningen finansieret ved lavere tilskud til de højeste indtægter. 11 % af efterskoleelevernes familier har en indkomst over 750.000 kr. De får et tilskud på mellem 19.557 kr. og 23.124 kr. i alt, og de har en egenbetaling for et gennemsnits-efterskoleophold på mellem 46.617 kr. og 49.323 kr.

Det er ligeledes Efterskoleforeningens vurdering, at en øget forældrebetaling til højindkomstfamilierne, så de kommer til at betale mere end 50.000 kr. for et "gennemsnits"-efterskoleophold, vil få disse familier til at fravælge efterskoleopholdet.

Efterskoleforeningen anbefaler derfor, at tilskuddet til de laveste indkomster øges, medens tilskuddet til de højere indkomster forbliver uændret. Afhængig af ambitionsniveauet vil en sådan model koste mellem 30 og 60 mio. kr.

Effekten fremgår af vedhæftede regneark.

Forslag 2: Ligestilling tilskudsmæssigt mellem undervisningspligtige og ikke-undervisningspligtige

På finanslovsforslaget for 2009 er foreslået en takst 1 for undervisningspligtige på 57.785 kr. og en takst 2 for 10. klasse på 49.550 kr. Forskellen i takst blev oprindeligt indført for at tilskynde efterskolerne til at optage flere undervisningspligtige elever på bekostning af 10. klasse elever, men eleverne og forældrene har fastholdt, at de helst vil have et 10. klasse ophold.

Ydermere har såvel PISA undersøgelsen som Capacent Epinions undersøgelse af efterskoleelevernes videre forløb klart dokumenteret elevernes øgede udbytte af 10. klasse forløbet og større sandsynlighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse; med andre ord, er 10. klasse en del af løsningen i forhold til de politiske ambitioner i forhold til ungdomsuddannelserne.

Forskellen i tilskud vil fremover blive større, hvis de to takster reguleres med samme procentdel.

På finansloven optræder desuden en tillægstakst til meritgivende brobygning og uforholdsmæssigt store beløb til tillægstaksametre til integrations- og flygtninge elever og til dansk som 2. sprog. Disse tillægstaksametre kommer kun delvist til udbetaling, fordi de er baseret på urealistiske elevtal. Efterskoleforeningen foreslår, at satsen for integrations- og flygtninge taksameteret sættes i vejret, og at elevforudsætningerne for alle tre taksametre ajourføres, samt at restprovenuet indgår i det almindelige drifttaksameter.

Efterskoleforeningen har svært ved at finde argumenter for en tilskudsforskel på næsten 17 %. Foreningen foreslår en regelforenklning, så der fremover kun er ét taksameter.

Efterskoleforeningen har udarbejdet en oversigt over udviklingen i efterskolernes økonomi 2000 - 2010. Denne oversigt kan hentes på www.efterskoleforeningen.dk/skoleoekonomi

Forslag 3: Kvalitetsudviklingsmidler til en indsats for at knække effekten af den negative sociale arv og til belysning af, hvad der virker

Efterskoleforeningen har iværksat en række udredningsinitiativer for at belyse effekten af tiltag til at hjælpe udsatte unge, og for at forebygge at især denne gruppe af unge har en højere afbrydelsesfrekvens end efterskolernes øvrige elever.

Af undersøgelsen fra Capacent Epinion fremgår det, at 13 % af efterskolernes 9. klasse elever og 8 % af 10. klasse eleverne har været i kontakt med de sociale myndigheder (tilsvarende tal for folkeskolen henholdsvis 2 og 3 %). Undersøgelsesrapporten *Arbejdet med udsatte unge på kost- og efterskoler* fra Styrelsen for Social Service i 2006 viste, at blandt efterskoleeleverne faldt 16 % af anbragte og 19 % med støttet ophold fra i løbet af skoleåret, hvor det generelle frafald på efterskolerne var på ca. 6 %. Selv om dette frafald var under halvt så stort som frafaldet på kostskoler, giver tallet alligevel anledning til overvejelser om, hvordan man skaber "det gode forløb".

Efterskoleforeningen ønsker derfor at kunne stille satspuljemidler til rådighed for de skoler, der iværksætter særlige tiltag for truede unge.

Vi har en vis erfaring med, at vi i forhold til nogle unge får god respons på at iværksætte ekstra individuelle vejledningstiltag, fx mentorvirksomhed, og at en opfølgende indsats i forhold til udsatte unge kan være lige så vigtig for de gymnasialt som de erhvervsskole rettede.

Endvidere har vi eksempler på, at elever med indlæringsvanskeligheder har haft stort udbytte af meritgivende brobygning af mere end 5 ugers varighed, og at sådanne tiltag har øget deres mulighed for at gennemføre en erhvervsskoleuddannelse.

Tilsvarende har forsøg vist, at nogle af de udsatte unge har brug for at kunne trække på professionel bistand, men at de ikke gør brug deraf med mindre indsatsen systematiseres, fx også med inddragelse af familiegrupper.

Efterskolerne er i dag særligt i stand til at tiltrække piger, men der er dog også en efterskole baseret på rollespilsindlæringsstil, der næsten kun tiltrækker drenge. Det er ønskeligt med forsøg med kønsspecifikke læringsmiljøer, der kan højne drengenes uddannelsesmotivation.

Bilag: forslag til ændret elevstøtte

Forklaring: I kolonne 1 og 2 står de gældende indkomstintervaller. Særligt fremhævet er skillelinien ved indkomster under 400.000 kr., skellet ved 500.000 kr. og skellet ved 600.000 kr.

Kolonne 3 og 6 med gult viser henholdsvis støttesats og egenbetaling med den nuværende støtteordning. Her vil en familie med en indkomst indtil 295.000 kr. få 960 kr. i støtte om ugen og en egenbetaling på 29.520 kr., hvis de vælger en efterskole med gennemsnitsbetaling på 68.880 kr. for et kursus af 41 ugers varighed.

Med grøn baggrund er i kolonne 4 og 5 markeret forslag til forbedring af den ugentlige statsstøtte for de laveste indkomster med henholdsvis 50 eller 100 kr. Resultatet heraf vises i kolonne 7 og 8. I sidstnævnte tilfælde bliver egenbetalingen 25.420 kr. for de laveste indkomster for et gennemsnits efterskoleophold.

Med blå baggrund er tilsvarende vist forslaget til forbedring af støtten for indkomster mellem 4 og 500.000 kr. og med grå effekten intervallet 5-600.000 kr.

I forslagene til tillægsmodeller gælder, at forældre med indkomster over henholdsvis 5. og 600.000 kr. ikke får ændret deres tilskud.

Den samlede merudgift ved tillæg 1 vil være på 27,5 mio. kr. og ved tillæg 2 i alt 62,3 mio. kr., når vi tager udgangspunkt i den nuværende elevfordeling på skala-trin og regner med 27.000 årselever.

Nuværende skala Indkomstgrundlag 2006		Ugentlig statsstøtte			gennemsnitspris 68.880 Egenbetaling for 41 uger		
		uden tillæg	tillæg 1 50/30	tillæg 2 100/50/25	Nuværende	tillæg 1	tillæg 2
0	295.000	960	1.010	1.060	29.520	27.470	25.420
295.001	320.000	937	987	1.037	30.463	28.413	26.363
320.001	345.000	916	966	1.016	31.324	29.274	27.224
345.001	370.000	893	943	993	32.267	30.217	28.167
370.001	395.000	872	922	972	33.128	31.078	29.028
395.001	420.000	850	880	900	34.030	32.800	31.980
420.001	445.000	828	858	878	34.932	33.702	32.882
445.001	470.000	806	836	856	35.834	34.604	33.784
470.001	495.000	784	814	834	36.736	35.506	34.686
495.001	520.000	762	762	787	37.638	37.638	36.613
520.001	545.000	741	741	766	38.499	38.499	37.474
545.001	570.000	718	718	743	39.442	39.442	38.417
570.001	595.000	696	696	721	40.344	40.344	39.319
595.001	620.000	674	674	674	41.246	41.246	41.246
620.001	645.000	652	652	652	42.148	42.148	42.148
645.001	670.000	631	631	631	43.009	43.009	43.009
670.001	695.000	608	608	608	43.952	43.952	43.952
695.001	720.000	587	587	587	44.813	44.813	44.813
720.001	745.000	564	564	564	45.756	45.756	45.756
745.001	770.000	543	543	543	46.617	46.617	46.617
770.001	795.000	521	521	521	47.519	47.519	47.519
795.001	820.000	499	499	499	48.421	48.421	48.421
820.001	845.000	477	477	477	49.323	49.323	49.323
over 845.001 kr.		477	477	477	49.323	49.323	49.323